

**Загайська Г.**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

**ПОЕТ І ВЛАДА: НА ПРИКЛАДІ СТОСУНКІВ ГОРАЦІЯ Й МЕЦЕНАТА**

Одвічною є проблема стосунків поета і влади. Побутує думка, що поет повинен бути в опозиції до влади. Але чи це є неминучим? Стосунки поета Горация і першого міністра Августа - Мецената є взірцем щирої дружби й взаємодопомоги.

Природу цих стосунків неможливо зрозуміти без історичного контексту.

Епоха Августа означала полегшення після столітніх кровопролитних і виснажливих громадянських воєн [1, 511]. Для політичної історії Риму - це принципат Августа, для літератури - "золотий вік" і час створення кращих зразків римської поезії.

Сто років воєн спричинили винищення моралі, дезорганізацію суспільного й культурного життя. Після 14-літньої боротьби за владу Гай Октавіан Август став правителем держави нового типу.

Зміни відбувалися як реставрація. Август пробує реанімувати староримський культ богів, видає статути, спрямовані на зміцнення сім'ї. Представники старовинних родів, а також сини колишніх суперників отримують консульські почесні. Август підшукує найбільші розуми епохи, намагається відновити римські старовинні традиції. У 28 р. до н.е. він відкриває в храмі Аполлона на Палатині бібліотеки: грецьку й латинську. Виникають літературні салони, де процвітає літературне життя. Найбагатша людина Риму заохочує багатих людей створити стабільні умови для прогресу.

Усі ці фактори і, нарешті, здобутий мир (pax Augusta) дають сильний поштовх для творчої ініціативи й духовного життя.

Важливу роль у своїй ідеологічній програмі Август відводив літературі, бо з самого початку зрозумів, яким могутнім засобом пропаганди може бути вона. Він потурбувався про те, щоб вона виступила на його стороні, а не проти нього [1, 513].

Епоха громадянських воєн яскраво засвідчила силу й потужність літератури. Тепер цю силу потрібно було поставити на службу новому часові. Найбільш придатним для цього жанром літератури він вважав не прозу, а поезію. Поезія, епічна й лірична, давала можливість у прозорій і естетичній формі пропагувати ідеї Августа. Поезія легше сприймалася на слух, ніж проза.

Важливу роль у цьому відіграли літературні салони, від яких залежала майбутня кар'єра літератора. Один із таких салонів очолював Цильній Меценат (етр. Mecenate). Він був нащадком роду етрусських царів.

Після смерті Цезаря він рішуче став на бік Октавіана й був його першим міністром. Одним із завдань Мецената було підшукати найбільші таланти для Августа [1, 514]. Завдання було важливим ще й тому, що, як показував досвід попередньої епохи, всі найкращі письменники були на боці противників Цезаря. Літературні салони Мессали й Поліона не давали гарантій вірного служіння гаслам політики Августа. Меценат і Август пробували керувати літературним процесом для втілення своїх гасел. Цьому сприяв і той факт, що сам Меценат був літератором. Літературний

салон Мецената став центром літературного життя Риму. Проте доступ до салону був непростий. Кілька сатир і еподів Горація, чи то через гостру критику, чи через новизну жанру, були сприйняті неоднозначно, але звернули на себе увагу Вергілія й Варія, які на той час користувалися великим авторитетом у літературних колах. Вергілій і Варій представили Горація в 38 р. до н.е. Меценату, який був могутнім покровителем усіх освічених людей [2,147].

Однак Горацій спочатку враження на Мецената не справив. Тільки через 9 місяців Меценат знову викликав поета, і він швидко з члена його літературного салону став товаришем на все життя [2, 147].

Що об'єднувало нащадка етрусських царів, першого міністра Августа і сина вільновідпущеного, поета?

Меценат був людиною політизованою, красномовною, за свідченням історика Касія Діона. Велій Патеркул, історик, підтверджує схильність Мецената як до надмірної активності, так і до бездіяльності. Сенека виділяє амбіційність, освіченість, обізнаність у літературі, Светоній підкреслює балакучість Мецената [3, 156].

Горацій – поет, оратор з почуттям гумору, дотепний, охочий до дискусій, ерудований, чим і завойовує симпатію Мецената [2, 221].

Стосунки поета й Мецената ґрунтувалися на двох підвалинах:

1) щирій дружбі між обома цілком різними людьми: поет і перший міністр принцепса;

2) абсолютно протилежних способах життя: усамітненість Горація в Сабінському помісті й сповнені напруги будні Мецената, який у силу своєї посади був завжди в центрі уваги народу, принцепса, міста.

Горацій присвячує зі 103 своїх од дев'ять Меценату і відводить їм найпочесніші місця в збірниках. У них поет висловлює свою щирю подяку за дароване поетичне життя, не тільки за віллу в Сабінських горах, але й за те, що родовитий Меценат повернув сину вільновідпущеного свободу [3, 159].

З іншого боку, Светоній засвідчує велику повагу й турботу Мецената про Горація до останньої хвилини свого життя [3, 161].

Горацій розділяв надмірну зайнятість Мецената державними справами й турбувався про його відпочинок, принагідно запрошуючи його до себе. "Mitte civilis ... curas (відкинь державні турботи)", - пише в оді III. 8, 17 поет Меценату.

Стосунки Мецената й Горація ґрунтувалися на турботі про товариша. Щира дружба об'єднувала різних людей. Горацій виявляв свою повагу до Мецената у віршах. Меценат до Горація - у конкретних справах і добродіяннях, що дало можливість поетові отримати поетичну свободу й вільне від турбот життя.

Меценат, помираючи, просив Августа, як свідчить Светоній: *Horati Flacci, ut mei, esto memor* (про Горація Флакка пам'ятай, як про мене).

Помер поет 27 листопада восьмого року до н.е., через два місяці після смерті Мецената у віці 57 років. Він похований на Есквілінському пагорбі, обіч свого друга й покровителя Мецената.

1. Albrecht Michael. Geschichte der römischen literatur. Band I – Deutscher Taschenbuch Verlag, 1994, 704 S.
2. Keller O. Und Häussner. Quintus Horatius Flaccus. Wien, 1924, 336 S.
3. Vox Latina. Commentarii periodici Studiorum Universitatis Saraviensis comparati. Tomus30. Fasc.116. 1994. 308 p.